P.C. Hooftprijs naar Alfred Schaffer

Onze dichter in Kaapstad

Een historisch moment is aan ons in de Cariben min of meer stilzwijgend voorbijgegaan. Op 10 september jl. werd de P.C. Hooftprijs toegekend aan de Nederlands/Arubaanse dichter, docent en vertaler Alfred Schaffer (16 september 1973). Hij kreeg deze prestigieuze oeuvreprijs voor zijn poëzie.

door Hubert Penza

Alfred Schaffer is de zoon van een Arubaanse moeder en een Nederlandse vader. Hij is geboren in Leidschendam. Hij studeerde in Leiden Moderne Nederlandse Literatuur en Film- en Theaterwetenschappen. In 1996 vertrok hij naar Zuid-Afrika. Aldaar doceert hij aan de afdeling Afrikaans en Neerlandistiek aan de Universiteit van Stellenbosch in Kaapstad. Hij is getrouwd en heeft een dochter. Een van zijn passies is het spelen van jazzmuziek. Aangezien hij in Kaapstad zijn hobby niet kon uitoefenen, ging hij zich serieuzer bezighouden met zijn andere passie, het schrijven van gedichten. Dit heeft hem geen windeieren gelegd. Schaffer heeft zich ontpopt tot een van de beste hedendaagse dichters in het Nederlandse taalgebied. Hij publiceerde in verschillende Zuid-Afrikaanse tijdschriften. Zijn gedichten werden in Nederland bekend door publicatie in het literaire tijdschrift Vrijstaat Austerlitz. Zijn werk werd opgenomen in de bloemlezing 'Sprong naar de sterren', gedichten van de laatste generatie Nederlandse dichters van de twintigste eeuw. Het verzameld werk 'Zo heb ik U lief' dat vorige maand verscheen is het resultaat van twintig jaar dichterschap inhoudende negen bundels samen in een band. Hij wist hiermee zeven prijzen in de Nederlandse poëziewereld te winnen. Zijn eerste poëziebundel 'Zijn opkomst in de Voorstad' ('His rise in the Suburb') verscheen in het jaar 2000 en werd genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs en bekroond met de eerste Jo Peters Poëzieprijs. In deze bundel heeft hij een mooi gedicht geschreven over zijn ouders en Aruba, het eiland van zijn moeder waaraan hij vaak met nostalgie terugdenkt:

Pieter Corneliszoon Hooft (1581) was een beroemde Nederlandse dichter, toneelschrijver en historicus uit de zeventiende eeuw en werd 'het hoofd der poëten' genoemd. Ter ere van hem werd op 21 mei 1947 de P.C. Hooftprijs ingesteld, heden ten dage de hoogste Nederlandse letterkundige onderscheiding. Aan deze oeuvreprijs is een geldbedrag van 60.000 euro verbonden. Beroemde dichters en schrijvers binnen de Nederlandse literatuur die deze prestigieuze prijs hebben ontvangen zijn onder meer in 1974 Simon Carmiggelt; 1977: Harry Mulisch; 1983: Hella Haasse; 2014: Willem Jan Otten; 2016: Astrid Roemer; 2020: Maxim Februari (pseudoniem van Max Drenth) en in 2021 is hij toegekend aan Alfred Schaffer.

En dan stopt het

De afgelopen dagen denk ik meer en meer
aan het eiland van mijn moeder
en het huis van haar vader,
het had blauwe buiten muren en geen deuren,
zoals de meeste huizen aan de baai.

De zee,
het blauwe huis op het strand,
de boom in de keuken die men uit bijgeloof
niet had willen omkappen, er was zelfs
een gat gemaakt in het dak –
alles komt steeds weer op hetzelfde neer:

Daar staat mijn vader,
maar nu zonder zijn vrouw of zijn schoonvader,
de enige blanke man in zee
en hij kan niet zwemmen.
Voetje voor voetje stapt hij, zonnebril op,
met een brede grijns door het ondiepe water.

Deze domme dagen zoek of bedenk ik maar
wat bij elkaar, met stomheid geslagen.
zo voorbeeldig en dan stopt het.

Zijn nieuwste gedichtenbundel 'Wie was ik, strafregels' (2020) werd bekroond met de Herman de Coninckprijs. Hierin worden zijn Caribische roots geaccentueerd en zoekt hij toenadering tot de geschiedenis van zijn voorouders. Hij vertelt het verhaal van een jonge zwarte vrouw die haar ouders en haar Caribische eiland achterlaat en in Nederland verpleegster wordt, trouwt met een Nederlandse man die beschadigd uit de Tweede Wereldoorlog is gekomen. Uit dit huwelijk worden een dochter en een zoon geboren. De dochter is op jonge leeftijd op tragische wijze omgekomen. Ook de moeder wordt niet oud. Na de dood van de vader begint zijn zoektocht naar het verleden. In deze gedichten laat hij zijn moeder aan het woord. Hij geeft haar als het ware een stem zodat de weinige en vage herinneringen niet verloren gaan. Volgens insiders is dit boek een gebeurtenis in de poëzie. Een meesterwerk. Volgens mij was het ook van grote invloed voor het verkrijgen van de P.C. Hooftprijs. Migratie, racisme, liefde en afscheid passeren ondanks de weinige herinneringen de revue.
In het eerste gedicht van deze bundel, 'Mira Aki!', beschrijft hij de angst van de jongen versus de geruststellende reactie van de ouders. Een verdere analyse van dit gedicht leert ons echter dat het een diepere betekenis heeft.

Mira Aki!

Ik kan niet slapen
ijzig nachtlicht houdt mij wakker.
klim ik uit bed loop in het pikkedonker naar de keuken.
beer onder mijn arm geklemd.
hel schijnsel en twee schaduwen achter het aanrecht.
een witte schaduw en een zwarte.
bezig aan de afwas.
lieve jongen ben je wakker
schrikt de witte.
kom eens hier kun je alweer niet slapen
spreekt de zwarte.
ik droomde dat ik jullie in mijn eentje moest begraven
zeg ik niet terwijl ik in mijn ogen wrijf.
klopt toch ook we zijn morsdood
er is niets aan de hand
ga maar weer lekker slapen.

Alfred, chapeau, estupendo, tremendo, fantastiko om op dit niveau de Nederlandse poëziewereld te veroveren. Wij Antillianen zijn trots op jou.